

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา ประเทศต่าง ๆ ในโลก ได้มีการเคลื่อนไหวในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของคน โดยมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ขึ้น เพื่อเป็นเป้าหมายและใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในโลกยุคปัจจุบัน มาตรฐานการเรียนรู้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสิ่งที่คาดหวังของการศึกษา เพื่อการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีในสังคม และสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป สำหรับประเทศไทย ได้มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและเกณฑ์ในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเสมือนกรอบทิศทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถอันเป็นพื้นฐานจำเป็นในโลกปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้มาตรฐานการเรียนรู้จึงถือเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานบอกให้ทราบว่า จะสอนและประเมินอะไร (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553 ก : 2)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และพัฒนาไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้โรงเรียนนำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2552 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรฯ จำนวน 555 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส และโรงเรียนมัธยมศึกษา ประเภทละ 185 โรงเรียน ได้มาจากการคัดเลือกของเขตพื้นที่การศึกษา 185 เขต ๆ ละ 3 โรงเรียน และโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 9 โรงเรียน นอกจากนี้ ยังใช้ในโรงเรียนที่มีความพร้อมและแสดงเจตจำนงที่จะใช้หลักสูตรแกนกลาง ๆ คู่ขนานกับโรงเรียนต้นแบบอีกจำนวนประมาณ 1,000 โรงเรียน โดยปีการศึกษา 2552 ใช้หลักสูตรแกนกลาง ฯ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 และจะทยอยใช้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นในปีการศึกษาถัดไป จนครบทุกชั้นในปีการศึกษา 2554 สำหรับ

โรงเรียนทั่วไปเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2553 เป็นต้นไป (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2552 ข : 1)

จากการวิจัย และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในช่วงระยะ 6 ปีที่ผ่านมาของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก ทำให้เกิดปัญหาหลักสูตรแน่น การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐาน ส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียน รวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันยังไม่เป็นที่น่าพอใจ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2552 ก : 6)

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ (Unit of learning) ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการจัดทำหลักสูตรอิงมาตรฐาน เพราะหน่วยการเรียนรู้จะมีรายละเอียดของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการวัดและประเมินผล ซึ่งจะนำมาตรฐานไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนใน ชั้นเรียนอย่างแท้จริง ปรัชญาการศึกษาในยุคที่ผ่านมาเน้นการสอนเนื้อหาสาระ ดังนั้นรูปแบบหลักสูตรการเรียนการสอนในยุคก่อนจึงมีลักษณะเป็นหลักสูตรอิงเนื้อหา (Content based curriculum) การวัดประเมินผลในหลักสูตรรูปแบบนี้ก็เน้นที่การจดจำเนื้อหาให้ได้มากที่สุด และเกณฑ์การวัดประเมินผลก็กำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral objectives) การจัดทำหลักสูตรลักษณะนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เนื้อหา และการท่องจำหลักสูตรแบบอิงมาตรฐานเน้นการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเป็นเป้าหมาย (Standards-based unit) มีการกำหนดแก่นเรื่องของหน่วย (Theme) ซึ่งเอื้อต่อการหลอมรวมเนื้อหาของศาสตร์สาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ และกำหนดงานให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อฝึกฝนและเป็นร่องรอยสำหรับประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้ความสามารถถึงระดับที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐานหรือไม่ ดังนั้นมาตรฐานที่เป็นเป้าหมายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้อาจมีได้หลายมาตรฐาน และอาจมาจากหลากหลายสาขาวิชา และอาจมีทั้งมาตรฐานที่เป็นเนื้อหา มาตรฐานที่เน้นทักษะกระบวนการ การจัดการเรียนรู้เป็นหน่วยลักษณะนี้ เนื้อหาสาระ และกิจกรรมจึงเป็นเพียงหนทาง (Means) ที่จะนำพาผู้เรียนไปถึงหลักชัย (Ends) คือ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ผู้เรียนอาจบรรลุถึงมาตรฐานเดียวกันด้วยเนื้อหาและวิธีการที่แตกต่างกันได้ นักวิชาการ และนักพัฒนาหลักสูตรในยุคปัจจุบันเชื่อว่าหลักสูตรลักษณะนี้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นอย่างแท้จริง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2553 ก : 6)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้สถานศึกษาต้องจัดทำสาระของหลักสูตร และต้องบริหารจัดการหลักสูตร ในสถานศึกษาด้วยตนเอง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกัน เกี่ยวกับหลักสูตร รวมทั้งเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญต่อการจัดการศึกษา เป็นเสมือนแม่บทที่มีความสำคัญมากต่อการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ และทุกระบบ ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาแต่ละครั้งจะต้องมีหลักสูตรเป็นพื้นฐานหลัก และเป็นแกนสำคัญที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องทำความเข้าใจให้ตรงกัน เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นสถานศึกษาจึงมีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงาน ค้นสังกัดอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติม รวมทั้ง สถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อผู้เรียน

โรงเรียนบ้านแป้น ตั้งอยู่หมู่ที่ 17 ตำบลนาหนัง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ปัจจุบันเปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา มีบุคลากรด้านการสอน จำนวน 10 คน นักเรียน 187 คน จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา รอบ 2 (พ.ศ. 2549 – 2553) พบว่า ในมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ในระดับปรับปรุง และมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น อยู่ในระดับปรับปรุง ไม่ได้รับรองมาตรฐานคุณภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2550 : 34) ซึ่งส่งผลให้ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานองคาย เขต 2. 2554 : 32)

โรงเรียนบ้านแป้นมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แต่บุคลากรยังไม่มี ความชัดเจน ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ และบุคลากรมีความสนใจที่จะพัฒนาตนเองในการ ออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาบุคลากรให้ได้รับความรู้ความเข้าใจ และเกิดทักษะใน

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้บุคลากรสามารถนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง โดยผ่านกระบวนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ อันจะส่งผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 เป็นอย่างไร
2. การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ทำอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
2. เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

บุคลากรโรงเรียนบ้านแป้น จำนวน 10 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

2.1 การวิจัยการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กระบวนการออกแบบหน่วย

การเรียนรู้ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 การวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัด เพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและความสอดคล้องของการจัดการเรียนรู้

2.1.2 การเขียนโครงสร้างรายวิชา เพื่อกำหนดกิจกรรม หลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ที่ชัดเจน

2.1.3 การออกแบบหน่วยตามองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ เป็นการดำเนินการตามองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่ชัดเจน

2.2 การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนบ้านแป้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ในครั้งนี้ เป้าหมายที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนา เพื่อยืนยันการบรรลุผล คือการออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐาน

3. ระยะเวลาในการวิจัย

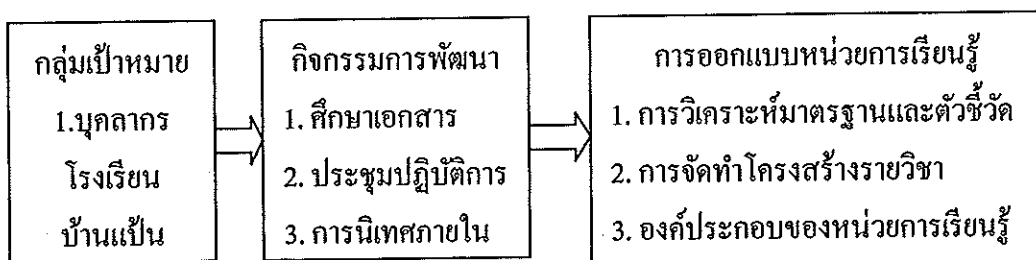
การวิจัยในครั้งนี้ กำหนดระยะเวลา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554

4. สถานที่ดำเนินการวิจัย

โรงเรียนบ้านแป้น อำเภอโพนพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐานตามหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โรงเรียนบ้านแป้น อำเภอโพนพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 มีกรอบแนวคิดดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หมายถึง หลักสูตรที่ใช้แนวคิดหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-based curriculum) เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้เมื่อสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. บุคลากร หมายถึง ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านแป้น อำเภอโพธิ์พิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

3. การจัดการเรียนการรู้แบบอิงมาตรฐาน หมายถึง การออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยยึดข้อกำหนดผลการเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีขั้นตอนในการออกแบบ 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัด หมายถึง การจัดหมวดหมู่สาระสำคัญของมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรเพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายและความสอดคล้องในการจัดการเรียนรู้

3.2 การกำหนดโครงสร้างรายวิชา หมายถึง การกำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้ สาระสำคัญ หลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ เวลาเรียน และน้ำหนักคะแนน ที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด

3.3 การออกแบบหน่วยตามองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดรายละเอียด เพื่อเป็นกรอบที่ชัดเจน โดยมีองค์ประกอบดังนี้ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ รหัสวิชา ชื่อวิชา/กลุ่มสาระ ระดับชั้น มาตรฐานและตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระสำคัญ หลักฐานร่องรอยการเรียนรู้ เวลาเรียน การวัดผลประเมินผล และสื่อการเรียนการสอน

4. การศึกษาเอกสาร หมายถึง การเสริมสร้างให้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกระบวนการออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยศึกษาจากเอกสารประกอบการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2

5. การประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การฝึกอบรมที่เน้นให้ความรู้ และให้ครูได้ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

6. การนิเทศภายใน หมายถึง การให้ความช่วยเหลือบุคลากรที่ทำการออกแบบหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหลักสูตร โดยการให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ การตรวจผลงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน ร่วมกันเสนอแนะและปรับปรุงการทำงาน พร้อมทั้งหาทางช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างลงมือปฏิบัติการออกแบบหน่วยการเรียนรู้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบ สภาพ การจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โรงเรียนบ้านแป้น อำเภอโพธิ์พิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2
2. บุคลากร โรงเรียนบ้านแป้น อำเภอโพธิ์พิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. เป็นข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่มีบริบทที่ใกล้เคียงกับ โรงเรียนบ้านแป้น ในการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้อิงมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551